

Geliş Tarihi : 23.03.2021
Kabul Tarihi: 17.12.2021

Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi
Journal Of Modern Turkish History Studies
XXI/43 (2021-Güz/Autumn), ss. 581-605.

Araştırma Makalesi / Research Article

II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ AMERİKAN BASININDA TÜRK KADINI ALGISI*

Leyla TORCU KIRKPINAR**

Seda SARIKAYA SARIDEMİR***

Öz

Bu çalışmada Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanmış Library of Congress'te bulunan gazeteler incelenmiştir. Gazetelerde II. Abdülhamid döneminde İstanbul'a gelen Demetra Vaka, Mary J. Holmes, Louise Parks Richards, Hester D. Jenkins, Thomas Stevens ve Cleveland Moffett'in yanı sıra isimleri belirlenemeyen kişilerin yazıları da mevcuttur. Yazılar incelendiğinde Türk kadını hakkında oryantalist bir dil kullanıldığı tespit edilmiştir. Özellikle Pera, Galata ve Üsküdar gibi semtlerde gözlemlenen Türk kadınlarının olduğu haberlerde onların eğitiminden, sosyal hayatına, evliliğinden, düğünlerine pek çok konunun yanı sıra haremde de ele alındığı görülmüştür. İstanbul ve diğer büyük kentleri ziyaret eden Amerikalı seyyah veya yazarların Türk kadınına bakış açısı ve algısının değişimi de gazetelerde belirlenmeye çalışılmıştır. Nihayetinde yazarlar ve seyyahlar "evin dışındaki Türk kadını" üzerinden Pera, Galata, Beyoğlu ya da Üsküdar'daki kadınları ve yaşam şekillerini Amerikan basını aracılığıyla sübjektif olarak okuyucularına aktararak bir algı yaratmak istemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Amerikan Basını, Türk Kadını, İstanbul, II. Abdülhamid, Seyyah.

* Bu makalede Etik Kurul Onayı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır.

There is no study that would require the approval of the Ethical Committee in this article.

** Dr. Öğr. Üye., Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü
(leyla.kirkpinar@deu.edu.tr), (Orcid: 0000-0002-7913-7987).

*** Öğr. Gör., Adnan Menderes Üniversitesi,
(sarikayaseda@gmail.com), (Orcid: 0000-0002-1602-247X).

THE PERCEPTION OF TURKISH WOMEN IN THE AMERICAN PRESS IN THE ABDULHAMID II PERIOD

Abstract

In this study, the newspapers in the Library of Congress, which were published in the United States, were examined. In the newspapers in addition to Demetra Vaka, Mary J. Holmes, Louise Parks Richards, Hester D. Jenkins, Thomas Stevens and Cleveland Moffett, who came to Istanbul during the reign of Abdülhamid II, there are also articles by people whose names cannot be determined. When the articles were examined, it was determined that an Orientalist language was used about Turkish women. Especially in the news about Turkish women observed in districts such as Pera, Galata and Üsküdar, it has been seen that the harem was discussed as well as many topics from their education, social life, marriage to weddings. The change in the perspective and perception of American travelers or writers visiting Istanbul and other big cities towards Turkish women had been tried to be determined in the newspapers. Ultimately, a perception was tried to be created by subjectively conveying the women and lifestyles of writers and travelers in Pera, Galata, Beyoğlu or Üsküdar to their readers through the American press through the "Turkish woman outside the house".

Keywords: *American Press, Turkish Woman, Istanbul, II. Abdulhamid, Traveler.*

Giriş

Osmanlı Devleti'nin siyasi, sosyal ve ekonomik anlamda gücünü kaybetmesiyle birlikte pek çok ülke Osmanlı topraklarında hâkimiyet kurmak istemiştir. Özellikle sanayileşmesini tamamlamış ülkeler 19. yüzyıl başından itibaren hem hammadde ihtiyacını temin etmek hem de ürettikleri ürünler için yeni pazarlar bulmak amacıyla hareket etmişlerdir. Bu noktada sanayileşmesini tamamlayan devletler hâkimiyet kurmak istedikleri ülkelerde misyonerlerin çalışmalarını desteklemişlerdir. Amerika Birleşik Devletleri de bu ülkelerden birisidir. Bunun nedeni gelişmenin getirmiş olduğu üstünlükten kaynaklı başka toplumların dinamiklerine müdahale etme hakkını kendinde bulmasıdır.¹ 1797'de İzmir limanına gelen ilk Amerikan ticaret gemisiyle² başlayan etkileşimi misyonerlik faaliyetiyle devam ettirmiştir. "*Kendi tanrıları, kendi kültürleri ve kendi*

1 Esra Danacıoğlu, "Amerikan Dokunuşu Mucizeler Yaratacaktır", *Toplumsal Tarih*, S.119, İstanbul, 2003, s. 90.

2 Aymelek Şenel, "Amerikalı Bir Diplomatın Gözünden 1951 Yılında Batı Anadolu: E.F. Rivinus'un İzmir Konsolosluk Bölgesi Gezisi", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.XX, S.41, İzmir, 2020, s. 730.

kaderleri tarafından verildiğine inandıkları görevlerini"³ gerçekleştirmeye yönelik Amerikan Board of Commissioners for Foreign Missions hangi ilde faaliyet gösterdiyse o ildeki insanlar ile etkileşime girmiş, Anadolu'da okul, hastane ve yetimhaneler açmıştır.⁴ Misyon üyeleri eğitimleri, kültürlü görünüşleri ve giyimleriyle buldukları bölgenin insanı tarafından "şapkalılar" olarak adlandırılmış, kendi kültürlerini buldukları bölge halkına tanıtmakta zorlanmamışlardır.⁵ Aynı zamanda bu misyonerler zihinsel bir dönüşüm yarattıklarını da iddia etmişlerdir.⁶ Zaman içerisinde misyonerlerin oryantalist topluluklar içerisine dâhil olmalarından dolayı⁷ bir yandan faaliyetlerini sürdürürken öte yandan üç ayda bir çıkarmaya başladıkları dergileriyle⁸ Doğu ve Batı arasındaki farkı vurgulamak istemişlerdir.⁹

Batı'ya göre Osmanlı Devleti Doğu'dur ve Doğu'ya özgü düşüncelere sahiptir.¹⁰ Doğu; insanlık dışı davranan, yakıp yıkan, savaşan erkeklerden oluşan, şehvet düşkünü odalıkların olduğu, modern öncesi geçmişe hapsedilmiş, tembel ve kayıtsız harem kadınlarından meydana gelen yer olarak tanımlanmıştır.¹¹ Oryantalist söylem Batılı kadını masum, savunmasız, korunmaya muhtaç olarak tasvir ederken Doğulu kadınların erkeklerin temel arzuları için köle olduğunu belirtmekten çekinmemiştir.¹² Bu bakış açısı Türk kadınının cehaleti, eşlerini seçememeleri üzerinde dururken, Amerikan kadınının güzelliğini, canlılığını, zarafetini övmüş ve İngiliz soyluları ile evlenebilmesini bir başarı olarak aktarmıştır.¹³ Yani Oryantalist bakış açısı Doğu ve Doğulu kadın hakkındaki söylemini bilinçli olarak oluşturmuştur.¹⁴ Bunu iki sebebe dayandırmak mümkündür. Birincisi Amerikan seyyah ve yazarlar Osmanlı Devleti hakkındaki mevcut bilgilerini kullanarak "*harem kadınına atfedilen ikincilleştirilmiş, sessizleştirilmiş kadın basmakalıbına ait kültürel kodları kendi lehlerine kullanmış ve Oryantalist kültüre bilinçli müdahale*"¹⁵ etmiştir. İkincisi özellikle kadın seyyah ve

3 Danacıoğlu, *a.g.m.*, s. 90.

4 Faruk Taşkın, "Amerikan Board Misyonerlerinin Türkiye'deki Sağlık Faaliyetleri (1833-1923)" *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, C. VI, S.2, İstanbul, 2017, s. 152.

5 İdris Yücel, *Anadolu'da Amerikan Misyonerliği ve Misyon Hastaneleri 1880-1934*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 2017, s. 5

6 Danacıoğlu, *a.g.m.*, s. 91.

7 *A.g.m.*, s.91 (1842'de Boston'da kurulmuş olan American Board of Commissioners for Foreign Missions Society'nin 16 üyesi American Board misyon grubu üyesidir.)

8 Ayrıca 1842'den itibaren The Journal of the American Oriental Society adıyla bir dergi de çıkarmaya başlamıştır.

<https://www.americanorientalsociety.org> (Erişim tarihi 22.11.2021).

9 Edward Said, *Oryantalizm*, (çev. Selahaddin Ayaz), Pınar Yay., 4. Baskı, İstanbul, 1999, s. 517.

10 Onur Bilge Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2010, s. 285.

11 Rena Lewis, *Oryantalizmi Yeniden Düşünmek/Kadınlar, Seyahat ve Osmanlı Haremi*, (çev. Beyhan Uygun Aytemiz, Şeyda Başlı), 1. Baskı, Kapı Yay., İstanbul, 2006, s. 11.

12 Brown, Demetra Vaka, *Haremlik*, Boston and New York, 1909, s. 13.

13 "Social Success of American Ladies Who Have Married British Noblemen", *The Chicago Tribune*, 22.08.1880.

14 Lewis, *a.g.e.*, s. 12.

15 *A.g.e.*, s. 12.

yazarlar hareme girerek gözlem imkânı bulmuştur. Bu durum onların yazdığı gazete haberleri ve kitapların okuyucu kitlesinin yüksek olmasını sağlamıştır. Reina Lewis tarafından aktarılan Demetra Vaka Brown'ın mektuplarında "..... kitabın bir başarı kazanacaksa Türkiye'nin günümüzdeki durumunun betimlenmesinden çok haremdeki romantik niteliğe yaslanmalıdır"¹⁶ ifadesi okuyucu kitlesine önem verildiğinin göstergesidir.

Çalışmamıza konu olan Amerikan gazetelerinde Türk kadını hakkında çıkan yazılarda kadın algısı, eğitimi, sosyal hayattaki yeri, haremdeki durumu, evlilik ve düğünlerle ilgili konular vurgulanmıştır.

1. Türk Kadını Algısı

18. yüzyıldan itibaren harem ve Türk kadını, peçe ve yaşmak gibi konular ilgi uyandırmaya başlamıştır.¹⁷ Mary Montagu'nun "Sefaret Mektupları"nın yayınlanmasının ardından 1850'lerden sonra harem edebiyatına merakın ya da ilginin artmasıyla birlikte Grace Ellison veya Demetra Vaka Brown gibi kadınlar hareme girerek yayın sayısını istikrarlı bir biçimde arttırmıştır.¹⁸ Kitap yayınlarının artmasının yanı sıra konuyla ilgili yazılar birçok gazetede yer almıştır. Library of Congress'te yapılan araştırma sırasında 1837 yılına ait tespit edilen haberden sonra Türk kadınının durumuna ilginin arttığı sonucuna varılmıştır. 1837'deki haberin başlığı "Sultan'ın Şehri" dir.¹⁹ İçeriği incelendiğinde Türk kadını, Osmanlı'da çocuk sevgisi, Müslümanların ibadeti gibi pek çok konuyu işlediği görülmüştür. Özgürlük mutluluksa Türk kadınları kesinlikle çok mutludur, çünkü onlar imparatorluğun en özgür bireyleridir diyen gazete, Doğu'daki kadınlara acımanın Avrupa'da moda olduğunu ancak bunun yanlış olduğunu da belirtmiştir. Yazının başka bir bölümünde de Türk kadınlarının neredeyse tamamen eğitimsiz ve dolayısıyla fikirlerinin sınırlı olduğundan, bunun için de duyarlılıklarının uyandırılmadığından bahsedilmiştir. Aynı haberde kadınların zihinsel incelikle büyüyen istekleri olmadığı için yüksek yetenekli Batılı kadınlar gibi ruhlarını karartan, bunaltan sayısız kaygı ve şüphe ile kendilerine eziyet etmediklerinden de söz edilmiştir. Gazete Türk kadınına, şallar ve elmaslar, İstanbul'da geniş bir konak ve Boğaz'da güneşli bir yer verin bu onun için tam bir mutluluktur demekten de kendisini alıkoyamamıştır.²⁰ Nihayetinde burada hem Batılı kadınının hem de Türk kadınının farklı konularda ikinci planda kaldığını gözlemliyoruz.

Albaquerque Evening Citizen gazetesinde Fransız kadınlarının güzelliği, nezaketi, canlılığı ve zarafetine vurgu yapılırken İngiliz kadınlarının ise erdemli oluşu övgüyle aktarılmıştır. Yazının devamında aynı şekilde Amerikan

16 A.g.e., s. 52.

17 A.g.e., s. 18.

18 A.g.e., s. 21.

19 "City of The Sultan" *The Madisonian*, 25.12.1837.

20 *The Madisonian*, 25.12.1837.

kadınlarının özgürlüğü, zekâsı ve oy kullanma hakkı, ifade edilmiştir. Topeka State gazetesinde bu kadınların aldıkları eğitim sonucunda hemşire olarak okyanus vapurlarında iyi ücret alıp hizmet verdiği aktarılmıştır.²¹ *Albuquerque Evening Citizen* gazetesinde “our women” ifadesi kullanılarak tüm diğer kadınlara önderlik edildiği, bunların vatanseverliği yüceltilmiştir.²² Bu konuyu dile getiren Demetra Vaka Brown “Dünyanın en mutlu kadını! Nerede bulunacak?” sorusunu sorup cevap olarak da Türkiye demiştir.²³ Hatta gazete Amerikalı kadınların oy kullanmak istemesini asil ve ileri fikirli bir davranış olarak görürken bunun engellenemeyeceğinin de altını çizmiştir. Görüldüğü gibi sürekli bir karşılaştırma söz konusudur. Türk kadınlarının kafalarını Henry Jameses ya da Laura Jenesses’in kitaplarıyla doldurmadıklarına vurgu yapılmıştır. Brown’a göre Amerikan eğitimi mutluluk için kesinlikle gerekli değildir. Ona göre cehalet mutluluktur. Türk kadınının özgürlük istediğini de vurgulayan gazete özgürlük kavramının Amerika’da bilindiği şekli dışında kullanıldığından söz etmiştir. Türk kadınının özgürlük anlayışını açıklayan gazete: “Yürüyüş yapabilecek, parkta bir koca bulabilecek, çok yakışıklı bir adam seçebilecek ve daha sonra da seyahat özgürlüğü olacak” demiştir. Oryalist bakış açısıyla kaleme alınmış bu yazı Türk kadınının özgürlük fikrini komik olarak nitelendirirken Avrupalı kadınlar gibi olmak istediğini dile getirmiştir.²⁴

2. Türk Kadınlarının Eğitimi

Osmanlı Devleti’nde Sultan Abdülmecid döneminde ilk kız rüştiyesi olan Cevri Usta İnas Rüştiyesi’nin İstanbul’da açılması sonrasında II. Abdülhamid döneminde de hem yeni inas mektepleri açılmış hem de var olanlar ıslah edilmiştir.²⁵ Bu dönemde kadınların ve kızların eğitimi ilke olarak kabul edilmiş olsa da Bozkurt Güvenç’e göre bunun gerçekleştirilmesi mümkün olmamıştır.²⁶ Özellikle II. Abdülhamid döneminde okuryazar olan kadınların İstanbul, İzmir, Beyrut ve Selanik gibi Akdeniz kıyısındaki kentlerde olduğunu belirten Güvenç, sadece yüz kadından birinin okuma yazma bildiğini aktarmıştır.²⁷ Şefika Kurnaz da 1877’de İstanbul’da 9 kız rüştiyesi olduğunu sonraki yıllarda İstanbul dışında sadece 4 kız rüştiyesi olduğunu aktarmıştır. 1888’E geldiğinde ülke genelinde kız rüştiyelerinde 683 öğrencinin bulunduğu düşünülürse kız çocuklarının eğitiminde istenen seviyeye ulaşılmadığı görülebilir.²⁸ Bu bağlamda Amerikan basınında çıkan pek çok yazıda da Türk kadınlarının eğitiminin sadece okuma ve yazmadan ibaret olduğunun vurgulanması şaşırtıcı değildir. Ayrıca yine

21 “Recent Industrial Progress Among Women”, *Topeka State*, 19.09.1903.

22 “Happiest Women in The World”, *Albuquerque Evening Citizen*, 11.4.1907.

23 *Albuquerque Evening Citizen*, 11.4.1907.

24 *Albuquerque Evening Citizen*, 11.4.1907.

25 Sacidenur Akkaya, *II. Abdülhamid Dönemi’nde Toplumsal Hayat*, Kitabevi Yay., s.216, 2018.

26 Bozkurt Güvenç, *Türk Kimliği*, Boyut Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2016, s. 254.

27 A.g.e., s. 254.

28 Şefika Kurnaz, *Yenileşme Sürecinde Türk Kadını 1839-1923*, Ötügen Yay., İstanbul, 2011, s. 38-39.

bu gazetelerin pek çoğunda Türk kadınlarının bilgisinin birkaç Kuran ayeti ile sınırlı olduğu, bu eğitimi de 7 ile 10 yaşları arasında aldıkları aktarılmıştır. İyi derece eğitim alan kızlar, üst sınıftan ailelerin kızlarıdır²⁹ve bu kızlar için mürebbiyeler tutulmuştur.³⁰ Türk kadını için açılan Darülmuallimat; eğitim imkânlarını genişletirken aynı zamanda yeni bir çalışma ortamı da yaratmıştır. Okuldan mezun olan öğrencilerin Türk evlerinde ya da diğer illerdeki kız okullarında öğretmenlik yapmak için bir diplomaya sahip oldukları³¹ Amerikan basınında da yer almıştır.

Amerikan basınında 1875'te Üsküdar'da açılan Amerikan Kız Okulu da konu edilmiştir. "İstanbul'da Amerikan Kız Koleji" başlığıyla haberi duyuran gazete, okulun New York'taki danışma komitesinin ilk toplantısını da ayrıntılı bir biçimde aktarmıştır. Bu toplantının katılımcılarından İlahiyat Fakültesi Başkanı Rahip Dr. Charles Cuthbert Hall başkan ve Rahip Dr. James S. Dennis toplantının sekreteridir. Toplantıda hazır bulunan diğerleri, Bayan Grace H. Dodge, Profesör Samuel T. Dutton, Bayan Henry Villard, George A. Plimpton. Titus B. Afetgs, James Wood, Kolej başkanı Dr. Mary Mills Patrick, Fakülte üyesi Bayan Prime, Bayan Caroline Borden, Boston Amerikan Misyonlar Kurulu sekreteri Dr. Judson Smith, Robert E. Ely ve Dr. George F. Herrick'tir.³² Gazeteye göre, Komite üyelerinden bazılarının okulu ziyaret etmesi önemlidir, çünkü bu okul İngiltere'nin doğusundaki bir kız koleji olması nedeniyle asil bir görevi yerine getirmiştir. Gazete hem Osmanlı Devleti'ndeki hem de komşu ülkelerdeki kız çocuklarının eğitimi için daha büyük bir hazırlığın yapılmasının gerekli olduğu vurgularken okulun bazı acil ihtiyaçları için 13.531 \$ 'lık bir paranın gönderildiğinden de bahsetmiştir. Üsküdar Amerikan Kız Okulunun açılmasından sonra birkaç yıl sadece Rum ve Ermeni tebaanın kızları bu okula gitmişken ilerleyen zamanlarda Türk kızlarından da gidenlerin olduğu belirtilmiştir.³³ İstanbul'daki Rum kız okulları Osmanlı Devleti'ndeki diğer Rum okullarına müdürlük yapan öğrenciler mezun etmiştir. Bu okullardaki dersler yabancı dil, coğrafya, matematik, tarih, sanat, vokal ve sözsüz müzik, çizim ve resimdir. Ayrıca Rum okullarının 5.000'den fazla öğrencisinin olduğu vurgulanan³⁴ gazetede Ermeni okullarından da bahsedilmiştir. Ermeni okullarının; Ermeni Katolik, Ermeni Gregoryen ve Ermeni Protestan olmak üzere üç komite tarafından desteklenmiş olup yaklaşık 2.000 öğrencisinin olduğu belirtilmiştir.³⁵ Ancak Türk kızları için aynı eğitimi almak mümkün olmadığı gibi kızlar için okul sayısı da sınırlıdır çünkü 1877'de İstanbul'da 21 erkek

29 "The Education of Turkish Girls" *The St. Paul Globe*, 25.09.1898.

30 Nevin Meriç, *Osmanlı'da Gündelik Hayatın Değişimi, Adab-ı Muaşeret*, Kaknüs Yay., 1. Baskı, İstanbul, 2000, s. 179.

31 "Turkish Girls at School", *The Times(Washington)*, 22.08. 1897.

32 "Girls College in Turkey", *New York Daily Tribune*, 15.05. 1904.

33 Fanny Davis, *Osmanlı Hanımı*, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 2006. s. 66.

34 *The Times(Washington)*, 22.08.1897.

35 *The Times(Washington)*, 22.08.1897.

rüştiyesi varken 9 kız rüştiyesi mevcuttur.³⁶ Frank G. Carpenter, İstanbul'un Asya kesiminde bir kız okulu müdürünün Türkiye'de erken evlilikler olmasaydı kızlar daha iyi eğitim alabilirdi sözünden yola çıkarak bu durumun Türk kadınının eğitiminin önündeki en büyük engellerden birisi olduğunu ifade etmiştir.³⁷ Carpenter'ın aktardığına göre, Müslüman kız okullarının gelişmekte olduğu belirtilmiş ve bu okullardan birinde bir kızın eğitim almak istediği için evliliği defalarca reddettiği ifade edilmiştir. Ancak her kız çocuğunun aynı imkânlarla sahip olamadığına vurgu yapılmıştır.³⁸ Türk kadınının eğitimi yetersizdir çünkü sanıldığına aksine çok az fırsat olduğu için yalnızca zengin ailelerin kızları eğitim alma ayrıcalığına sahip olmuştur.³⁹ Özellikle Amerikan Kız Okulu'nda eğitim alan öne çıkmış isimler Gülistan İsmet, Halide Edip ve Nazlı Halid'tir.⁴⁰ New York Daily Tribune'de 1899'da çıkan bir haberde iki kız kardeş, bir kuzen ve onların Fransız mürebbiyesinden bahsedilmiştir.⁴¹ Başka bir gazetede de Nigar Hanım'ın Türkçe kadar Fransızca'ya da hâkim olduğu, bunun yanı sıra sohbetlerinde Almanca'ya da başvurduğu aktarılırken modern Yunanca'yı iyi bir şekilde kullandığından söz edilmiştir.⁴² Ancak varlıklı ailelere mensup olmayan kızlar bu imkânlardan faydalanma şansına sahip olamamıştır. Misyoner okullarının şubeleri aracılığıyla, pek çok Türk kadınının modern medeniyet ve Batı dünyası hakkında bilgisi olmuştur fakat burada hızlı bir geçişin yaşanmadığı da vurgulanmıştır.⁴³ A. Afet İnan, "Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri" adlı eserinde aile içindeki fikir düzeyinin, hayata bakış açısının gelişmiş olmasına bağlı olarak kız çocuklarının eğitim görme imkânı bulduğunu aktarmıştır. Yani bu kız çocukları hem özel ders alabilmiş hem de yabancı dil öğrenebilmiştir.⁴⁴

Türk kadınının başka bir eğitimi de dikiş nakıştı ve bu eğitim 1890'da yayınlanan Sacramento Sunday Union gazetesinde vurgulanmıştır. Küçük yaştan itibaren dikiş nakış öğrenmiş kadınların istedikleri her şeyin üzerine inci veya turkuaz süsleyebildiğine yer verilmiş ve ayrıca iğne konusundaki başarısından bahsedilmiştir.⁴⁵ Yine aynı yazının devamında Türk kadınlarının sedirlere zarif bir şekilde oturarak altın ve gümüş ipliklerle çalıştığı, sert olan divanlarına yastıklar yaptığı bir taraftan da kulaktan dolma öğrendikleri

36 Kurnaz, a.g.e., s. 36.

37 "Constantinople" *The National Tribune*, 05.09.1889.

38 *The National Tribune*, 05.09.1889.

39 "How Western Culture Has Burst The Doors Of Turkish Harems" *The Washington Times*, 9.02.1908.

40 Mary Mills Patrick, *Son Sultanların İstanbul'unda Siyaset, Modernleşme, Yabancı Okullar* (Çev. Ayşe Aksu), Dergah Yay..2. Baskı, İstanbul, 2017, s. 207-208.

41 "Welcomed To The Harem" *New York Daily Tribune*, 2.07. 1899.

42 "Niguar, The Ottoman Poetess" *Sunday Magazine* 23.07.1905.

43 *The Washington Times*, 9.02.1908.

44 A. Afet İnan, *Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1975, s.90.

45 "Inmates Of A Harem" *Sacramento Sunday Union*, 18.05.1890.

aşk şarkılarını söyledikleri aktarılmıştır.⁴⁶ Bu ifadeyi kullanan gazetenin Türk kadınının eğitimsizliğini vurgulaması oryantalist bakış açısından ileri gelmektedir. Aynı gazete bir yandan manastırlardaki rahibelerin veya eski zamanların feodal soylularının eşlerinin yaptığı kadar güzel işler yaptıkları benzetmesine yer verirken Batılı kadını övmekten de geri durmamıştır.

3. Sosyal Hayattaki Türk Kadınları

Türk kadını Abdülaziz devrinde sokağa çıkma imkânını pek bulamazken devrin sonuna doğru tıp imdada yetişmiş ve kansızlık yaşayan kadınlara her gün bir saat açık havada dolaşması tavsiye edilmiştir.⁴⁷ II. Abdülhamid döneminde kadınlar bir nebze olsun sokağa çıkmaya, sosyal hayata karışmaya başlamıştır.⁴⁸ Kadınların sosyal hayata karışması, sokakta görünmesi erkeklerin bu kadınları diğerlerinden farklı gözle görmesine ve değerlendirmesine sebep olmuştur. Yani sokağa çıkan kadın artık bacı değil, cinsel bir objedir.⁴⁹ Türk kadını sosyal hayata katılmaya çalışmışsa da Avrupa’da ve Amerika’daki kadınların konumuna ulaşamamıştır. Bunu Yorkville Amerikan gazetesinde görmek mümkündür.⁵⁰ Yine aynı gazete kadınların hayattaki tek amacının, efendisinin sevgisini ve gülümsemesini kazanmak olduğunu, çünkü Türk kadınının, eğitiminin yetersiz olduğunu belirtirken onun için bilim bir atom, edebiyat ise azınlığın ayrıcalığıdır demekten de çekinmemiştir.⁵¹ Aynı oryantalist bakış açısıyla Türk kadını, kendini güzel tutmak için her zaman tetiktedir. Kadın eşinin başka alternatifleri olabileceği ihtimaline karşı zihnini sürekli fiziksel cazibesine yönlendirmiştir.⁵² Yüzünü badem ve yasemin macunu ile beyazlatan kadın, Hint mürekkebi ile kaşını uzatıp, koyulaştırıp ve renklendirerek iki siyah ve etkileyici göze sahip olmanın yanı sıra, dudaklarını kıpkırmızı yapmanın da bir yolunu bulmuştur.⁵³ Bu bakış açısı Türk kadını edebiyatta ya da tarih yazımında Doğulu azgın cinselliğe sahip, gevşek kadınlarmış gibi aktarmıştır.⁵⁴ Flaubert’in “Küçük Hanım” veya Pierre Louys’in “Afrodit” romanlarındaki kadın tasvirleri ya da Emile Zola’nın “Kadınların Cenneti” romanındaki ifadeler erkeklerin bütün ihtiraslarına boyun eğen kadın cinselliğini temsil etmiştir.⁵⁵

Türk kadınının kıyafetinin bir parçası olan peçe oryantalist metinlerde yaygın olarak kullanılmıştır. Louise Parks Richards New York Daily Tribune’de Türk kadını ve peçe ile ilgili yazısında yarı gizli bir şekilde yumuşak kıvrımları

46 *Sacramento Sunday Union*, 18.05.1890.

47 Refik Halit Karay, *Üç Nesil Üç Hayat*, İnkılap Yay., İstanbul, 2016, s. 47.

48 *A.g.e.*, s. 49.

49 Meriç, *a.g.e.*, s.108.

50 “Women Merely a Plaything” *Yorkville*, 18.09.1903.

51 *Yorkville*, 18.09.1903.

52 *Yorkville*, 18.09.1903.

53 *Yorkville*, 18.09.1903.

54 Fatmagül Berktaş, *Politikanın Çağrısı*, 4.Baskı, İstanbul Bilgi Üniv. Yay., İstanbul, 2016, s. 275.

55 Said, *a.g.e.*, 329.

olan şeffaf beyaz örtünün altındaki kadının güzel gözlerinin ve güzel yüzünün görünüşünden bahsetmiştir.⁵⁶ Onlar “kalbin fatihleri”, “zevk pınarları”, “küçük gül yaprakları”, “erken olgunlaşan üzümler”, “sabahın çiğleri”, “yirmi yaşındayken hayalini kurduğumuz”, “gölgeli bahçede Victor Hugo’nun romanlarında okuduğumuz kadınlar” ve “gizemli odalıklar”⁵⁷ derken belki de Edmondo De Amicis seyyah ve yazarların gözünden de peçenin arkasındaki gizemin dayanılmaz merakını vurgulamak istemiştir.

The St. Paul Globe adlı gazetede 1898’de yazan Cleveland Moffett; başkentteki Türk kadınlarının çok ince bir tülle örtülmüş olmaları nedeniyle konuyu araştıran ve yeni modanın Türk alçakgönüllülük anlayışını tehdit ettiğini öğrenen padişahın, Konstantinopolis’in hanımlarının yurtdışına çıktıklarında artık yaşmak değil, çarşaf denilen başka bir giysi giymesi gerektiğini ilan ettiğini aktarmıştır.⁵⁸ Padişah, hanımların cezbedici yaşmaklarını bir kenara bırakıp yüzlerini gizlemesini sağladı ama onların çarşafı kendi amaçları için kullanmasını engelleyemedi diyen Moffett; İstanbul’un hanımlarının kendileri için bir zorunluluk haline getirilen bu kıyafeti küçük kalp işleri için kullanmaya başladığını aktarmaktadır. Bu giysi sayesinde meraklı bir gözün dikkatinden kaçmaktan daha kolay bir şey olamaz.⁵⁹ Böylece Türk kadını hem entrikacı hem de gem vurulmamış bir cinsellik duygusuna sahipmiş gibi anlatılmıştır. Moffett yazısının devamında, çarşaf giyen Türk kadınlarının gösterişlerini tamamen kaybetmiş siyah bir görüntüden ibaret olduğunu belirtirken bu kadınların fotoğraflarını çekerek kendimi eğlendiriyorum demekten kendisini alamamıştır. Ayrıca Türk hanımlarının her biri tıpkı diğerine benziyor ve her biri bir maskeli baloda kılık değiştirmiş gibi görünüyor yorumu da yazıda yer almaktadır.⁶⁰ Bu kadınlar, İstanbul sokaklarında özgürce dolaşarak, pazarlarda sert pazarlıklar yapmış ya da Galata köprüsünü geçerek Avrupa mahallesi Pera’ya gelip orada alışveriş yapmaktan geri kalmamıştır.⁶¹ Türk kadını bir taraftan Avrupa tarzı modayı takip ederken diğer taraftan gelenekselliğini de korumayı sürdürmüştür. Özellikle bu gelenekselliği korse ve çorap giymeyerek gösterdikleri görülmüştür.⁶² The Spokane Press’te Türk kadınının kıyafeti şu şekilde tasvir edilmiştir. Korsenin yerine hiçbir şey giymeyen, renkli ipek ipliklerden ustaca aynı zamanda altınla işlenmiş örme yün çoraplar giyen kadın geleneksel kıyafetini bir yandan ıslah etmeye çalışırken öte yandan diğer dinlerin kadınlarıyla paralel bir hayat kurmaya çalışmıştır.⁶³

56 *New York Daily Tribune*, 2.07.1899.

57 De Amicis, Edmondo, *Constantinople*, New York, G. P. Putnam’s Sons, 1878, s. 206.

58 “Their Veils Too Thin” *The St. Paul Globe*, 5.09.1898.

59 *The St. Paul Globe*, 5.09.1898.

60 *The St. Paul Globe*, 5.09.1898.

61 “Harem Vanity Sat Upon” *The Omaha Daily Bee*, 31.08.1898.

62 “How Turkish Women Dress” *The Indianapolis Journal*, 15. 12. 1895

(Durand De Fontmagne, “Kırım Harbi Sonrasında İstanbul” adlı eserinde s.246’da Sultan Abdülmecid, “Üç gün sonra yapılacak düğün şenliği için, bütün saray kadınlarının Frenk usulü korseler giymelerini” emretmiştir)

63 “Turkish Women Debased Intellectually And Socially” *The Spokane Press*, 21.10.1903.

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra modanın etkisiyle değişen tüketim alışkanlıkları İstanbul'da pek çok lüks mağaza ve dükkânın açılmasına sebep olmuştur.⁶⁴ Bu durum lüksü, kıymetli taşları ve zengin kaşmirleri seven Türk kadının Avrupa modasına yaklaşmasına yatkınlığının bir göstergesidir.⁶⁵ Özellikle varlıklı ailelerin mensubu olan kadınlar geleneksel kıyafetleri modernleştirmeye yönelmiştir. Bu kadınları Pera sokaklarında halka açık bahçelerde ya da Boğazda kürek çekerken görmek mümkün olmuştur. Gelişen süreçte Türk kadınının yatkınlığını gözlemlemek mümkün... Bir yandan geleneksel konumunu koruyan Osmanlı kadını öte yandan Batı ile bağlantı kurmaya çalışmış, yeni şeyler üretmeyi hayal ettiği için değişmesine bağlı Batı geleneklerini benimsemesinin sonucu olarak devletin de desteğiyle 60.000 dikiş makinesi ve büyük miktarda Amerikan kumaşı ithal edilmiştir.⁶⁶

4. Haremdeki Türk Kadınları

Amerikan basınında harem gizemli bir mekân olarak anlatılmıştır. Diğer taraftan da haremde bulunan kızların hücrelerinde yatan katil gibi bir mahkûm⁶⁷ olduğu benzetmesi yapılmıştır. Bu durum Clemence Robert'ın 1839'da yazılan bir şiirindeki kadın imajını akla getirmektedir "Ben bir kadınımdır. Burada doğdum burada öleceğim. Hiçbir mutlu yolculuk kanadıyla ufkumu genişletmeyecek. Evimi çevreleyen duvarların ötesindeki fani dünyadan hiçbir şey bilmeyeceğim.... Ben bir kadınımdır. Hücremden kapalı kalacağım... Geçmişini hatıralara devreden çağlar boyunca, tarihte tekrar yaşamayacağım. Benden hiç söz edilmeyecek. Ben bir kadınımdır."⁶⁸

19. yüzyılda "Haremin Sırları", "Haremlik" gibi pek çok kitap çıkmış ve arkasından benzeri yayınlar devam etmiştir.⁶⁹ Çünkü oryantalist nitelikli kitaplarda yer alan "Doğulu kadın", kadının cinsel obje olarak görülmesine dayandığı için bu kitaplara büyük bir ilgi oluşmuştur.⁷⁰ Türk kadınının haremde vaktini nasıl geçirdiği merak konusu olduğundan pek çok gazetede de bu konunun yer aldığı görülmektedir. The Spokane Press'te çıkan haberde ise Osmanlı kadınının haremdeki en büyük eğlencesinin Arap masallarını okumak ve şarkılar söylemek olduğuna vurgu yapılırken⁷¹ "bu zavallı ruhlar" olarak bahsedilen Türk kadını için yine aynı gazetede dini inançlarına dalan kadınların kendi görevlerini unuttuklarından da bahsedilmektedir.

64 Hürü Sağlam Tekir, "Modernleşen Osmanlı Toplumunda Süs ve Moda Üzerine Bir İnceleme" *Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 69, 2020, s. 558.

65 *The Spokane Press*, 21.10.1903.

66 "Turkish Women's Faces Bare Now" *The Washington Bee*, 26.09.1908.

67 *Yorkville*, 18.09.1903.

68 Fraisse, Geneviève, Perrot Michelle, *Kadınların Tarihi IV Devrimden Dünya Savaşına Feminizmin Ortaya Çıkışı*, (Çev. Ahmet Fethi) Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2005, s. 415.

69 "Sultan is Catching It" *The Morning News*, 20.10.1901.

70 Lewis, a.g.e., s. 14.

71 *The Spokane Press* 21.10.1903.

The Washington Times'ta çıkan bir haberde haremdeki kadınlar hakkında "uykuda neşeyle tutuşan gözler ya da okşanmak için somurtulan öpülesi dudaklar" gibi ifadeler kullanılarak harem cinselleştirilmiştir.⁷² Louise Parks Richards New York Daily Tribune'de bu fikre karşı çıkmıştır. Ona göre harem ailenin kadınlarının dairelerini erkeklerin yaşam alanlarından ayırmak için kullanılan bir yerdir.⁷³

The Indianapolis Journal'da 1895'te çıkan bir haberde haremde yaşayan kadınların kıyafetleri Batı'nın kadınlarının giysilerine benzemiyor ifadesi yer almıştır. Aynı gazetede harem kadınlarının gardırobu hakkında şaşkıncı derecede az şey bilindiği ve ortalama bir Amerikalı kadının bu konuda çok az fikrinin olduğu vurgulanmıştır. Tüm Türk kadınlarının şalvar giydiği ve peçe taktığı ifade edilmiştir.⁷⁴ Bu ve benzeri pek çok gazetede çıkan haberlerde Türk kadınının kıyafetlerinin pamuk, yün, ipek veya satenden yapıldığı, parlak ve canlı renklere sahip olduğu anlatılmıştır. Aynı zamanda kıyafetler hakkında tasvir yapılmış; Türk kadınının "eton ceket"e benzer bir kıyafet giydiği ve bu giysinin küçük mücevherler veya altın düğmelerle bel hizasına kadar iliklendiğinden bahsedilmiştir. Aynı yazıda ceketin kolları ve beden üzerindeki duruşu da şu şekilde tarif edilmiştir: Ceketin kolları bazen dirsek kollu, daima gevşek ve bazen dirseğin altından akarak bırakılmıştır. Ceket arkaya iyi oturmuş olsa da, göğsü kaplaması gereken tüm kısmın kesilerek tüm göğüs açıkta bırakılmıştır.⁷⁵ Bu kıyafetlerden en önemlisinin yaşmak olduğu vurgulanan gazetede yaşmak perdeye benzetilmiştir.⁷⁶ Başka bir gazetede de yaşmak için "Perdenin sahip olduğu değerli bir kullanım"⁷⁷ denilmiştir.

Varlıklı ailelerde haremde yaşayan Türk kadınları evlerinde Avrupalı bir elbise giymiş, yaşmak ve başörtülerini sadece kapıdan çıktıklarında kullanmışlardır.⁷⁸ Zengin Türklerin haremelerinde kadınların sık sık eğlendiklerinden bahsedilen gazetede bunun sebebi Türk misafirperverliği olarak açıklanmıştır. Aynı gazetede hareme gelen ziyaretçilere sadece kahve değil, bazen meyvelerden, daha çok gül, menekşe veya diğer tatlı çiçeklerden yapılan zengin bir reçel sunulduğu da aktarılmıştır. Eğer ev sahibi ziyareti sona erdirmek isterse ya da misafir ayrılma belirtisi gösterirse, diz çökmüş köle önce şerbet ardından da kahve ikram ederek misafiri uğurlamıştır.⁷⁹ Burada kullanılan köle ifadesi aslında evde çalışan hizmetkârları ifade etmekte olup

72 The Washington Times, 28.04.1907.

73 New York Daily Tribune, 2.07.1899.

74 The Indianapolis Journal, 15.12.1895.

75 The Indianapolis Journal, 15.12.1895.

76 "Turkish Wives" The Pioche Weekly Record 18.06.1881.

77 The Indianapolis Journal, 15.12.1895

(Yaşmak ya da peçe kullanımıyla ilgili şu ifade çok dikkat çekici "Türk kadını peçesi olmadan korkunç görünüyor." Kaşları kararmış, dudakları kıpkırmızı, yanakları karmin renginde ve yüzünün geri kalanı arsenik macunu veya benzeri ile beyazlatılmış.)

78 The St. Paul Globe, 05.09.1898.

79 New York Daily Tribune, 2.07.1899.

“haremin hizmetkârları ev köleleri”⁸⁰ olarak açıklanmıştır. The Sun adlı gazete Türkiye’de, 6 ila 10 yaşları arasında, Çerkez tüccarlardan satın alınan kızların her konuda özenle eğitildiğini belirtmiştir. Bu kızlara her zaman iyi davranıldığı ve zengin Türklerin haremlerinde yetiştirilen bu kızların çoğu durumda eş olarak seçildiği de aktarılmıştır.⁸¹ Haremdeki eğlence anlayışı aynı gazetede yer almış ve dedikodunun eğlence olduğu vurgusu yapılmıştır. Bu bakış açısına göre haremde yaşayan kadınlar fettan dedikoducu hurafelere göre yaşamını düzenlemiştir. Falcılar ve kâhinlere sık sık danışıp onların tavsiyelerine göre hareket etmişlerdir. Oryantalist bakış açısına göre kadın; “Hem melek hem şeytan, hem çekici hem itici, hem kaba hem ince, hem tiksindirecek derecede pis hem hamam sefalarına tutkun, hem anlatılamayacak kadar çirkin hem masallardaki kadar güzel, hem zarif hem paspal, hem şekilsiz hem kusursuz derecede orantılı, hem bir ceylan kadar nazik hem bir ördek kadar şapşal, hem miskin hem bir yük hayvanı, hem çaresiz bir mahkûm hem fettan”⁸² olarak tanımlanmıştır.

5. Türk Kadınlarının Evliliği ve Türk Düğünleri

The Pioche Weekly adlı gazetede “Türk Kadını” adlı makalede, Türk sosyal konularından birincisinin harem olduğuna değinilmiştir. Başka bir gazetede de Türklerin evliliklerini düzenleyen yasaların, sıradan bir Türk’ün birden fazla kadın ile evlenmesini neredeyse imkânsız kıldığını⁸³, dörtten fazla kadınla evlenmeye de müsaade edilmediğini aktarmıştır.⁸⁴ Gazete, erkeğin hem ilk eşin hem de ikinci eşin ihtiyaçlarını eşit olarak sağlaması gerektiğini bunun için sadece çok zenginlerin dört kadınla evlenebildiğini orta sınıfa mensup Türklerin sadece bir eşinin olduğunu belirtmiştir.⁸⁵ En alt sınıftaki erkeklerin genellikle bekâr kalmaya mecbur olduğunu anlatan gazete, bu durumu Türk kadınlarının, Avrupa işçi sınıfı ve köy kadınları gibi, kendi emekleri ile kocalarının gelirlerine katkıda bulunmamaları olarak değerlendirmiştir.⁸⁶ Başka bir gazetede ise Türk kadınlarının gerçekten tembel olmadığı fakat sessiz ve umursamaz olduğu için o şekilde algılandığı dile getirilmiştir. Yine aynı gazetede kocasının eşinden istediği tek şeyin, kendisinin yanındayken güzel görünmesi olduğu, neşeli olmasını beklediği aktarılmıştır.⁸⁷ Buna benzer bir ifadeyi Hester Donaldson Jenkins de dile getirmiştir.⁸⁸ Dolayısıyla erkeğin de eşinin Avrupa’daki ya da Amerika’daki kadınlar gibi çalışmasını beklemediğine vurgu yapılmıştır. Amerika’da bir erkek evi idare edebilecek kadar para kazanamıyorsa kadın

80 “Outing of Moslem Women” *The Sun*, 18.11.1906.

81 *The Sun*, 18.11.1906.

82 İrvin C. Schick, *Batının Cinsel Kısıtı*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 2000, s. 84.

83 “Turkish Wives” *The Times, New Bloomfield*, 10.09.1878.

84 *New York Daily Tribune*, 2.07.1899.

85 *The Pioche Weekly Record*, 18.06.1881.

86 *New York Daily Tribune*, 02.07.1899.

87 *Sacramento Sunday Union*, 18.05.1890.

88 Hester Donaldson Jenkins, *Kafesin Arkasındaki Türk Kadını Türk Kadınının Hayat Hikâyesi*, (çev. Ercan Kaçmaz) Dergah Yay., 1. Baskı, İstanbul, 2014, s. 78.

da işçi olarak çalışarak ekonomiyi tamamlayıcı görevi üstlenmiştir. Kadın tamamlayıcı olduğu için yani evi geçindirme görevi kadında olmadığı için daha düşük ücretli işlerde daha uzun sürelerde çalışmak zorunda kalmıştır.⁸⁹ Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nde İstanbul'da yaşayan kadının çalışmaması Hester Donaldson Jenkins'in anlayamadığı bir durum olmuştur.

Osmanlı toplumunda genellikle geleneksel yapıdan kaynaklı olarak erken yaşta evlilik kurumuna daha yatkın olmuşlardır. The St. Paul Globe gazetesi, 1898'de çıkan bir yazıda kızların genellikle 14 yaşında evlendiğinden bahsetmiş, Türk evliliğinin tamamen ticari olduğunu öne sürmüştür.⁹⁰ Çoğu durumda evlenecek kız gelecekteki kocasını hiç görmemiş tüm görüşmeleri ebeveynleri yürütmüştür. Buna görücü usulü evlilik denilmiştir.⁹¹ Kızlar okul çağında anne olurken erkekler ergenlik çağında evlenmeye teşvik edilmiş çoğu erkek 18 yaşında evlendirilmiştir.⁹² 17 yaşına gelen erkek için, ebeveynleri bir eş aramaya başlamıştır bile. Özellikle annesi ve ailedeki diğer kadınlar, ona bir eş bulmayı amaç edinerek evlenebileceği kızların olduğu uygun harem arayışına girmişlerdir.⁹³ Görücüler, karşılıklı iyi dilekler ve kahve için tekrar arayacağına söz vererek yola çıkıp, anneler ev geldiğinde oğlum, "Aman oğlum Allah sana Muhammed'in bahçesindeki periler kadar güzel kara gözlü bir eş indirdi."⁹⁴ Düğün başladıktan sonra damadın evine gelinin çeyizleri getirilir. Çeyiz çok sayıda kıyafet, çarşaf, bakır mutfak gereçleri ve Türk mobilyalarından oluşur.⁹⁵ Gelen konukların gelinin çeyizini görebilmesi için gelin odası düzenlenir, çeyiz serilir. Bu seremoni fakir ailelerde kız çocuklarının doğumunu talihsizlik olarak nitelendirilmesine yol açmıştır.⁹⁶

New York Daily Tribune gazetesinde Lucy Mary Jane Garnett, imamın kıydığı nikâhın geçerli olması için en az iki şahit bulunması gerektiğinden bahsetmiş ve nikâh törenini ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Tören bitene kadar çiftin görüşemediğinden bahsedilen yazıda tören sonrasında gelinin yeni evine büyük bir şatafatla götürüldüğünden, ebeveynleri tarafından kendisi için seçilen eşi beğenmediği takdirde evlendiği kişiyi kocası olarak kabul etmeyi reddedebileceğinden de bahsedilmiştir.⁹⁷ Yine aynı gazetede aktarıldığına göre Doğu geleneğinde, yeni evli bir koca, onunla konuşana kadar karısı üzerinde hiçbir hakka sahip değildir.⁹⁸ ifadesine yer verilmiştir. Başka bir gazetede de

89 Eric Hobsbawm, *İmparatorluk Çağı*, Dost yay, 1. Baskı, Ankara, 1999. s. 217. (Amerika'da da kadının erkeğe bağımlılığı elverişli bir ekonomik strateji halini aldı çünkü kadının iyi bir gelire ulaşmasının tek yolu eve para getirecek bir erkekti.)

90 *The St. Paul Globe*, 5.09.1898.

91 Leyla Kırkpınar, *Türkiye'de Toplumsal Değişim ve Kadın*, Zeus Yay., 1. Baskı, İzmir, 1999, s. 93.

92 "Eastern Marriages" *The National Tribune*, 19.09.1889.

93 *The National Tribune*, 19.09.1889.

94 "How He Woos and Weds" *The Sun*, 08.04.1888.

95 *The National Tribune* 05.09.1889.

96 "Turkish Women Debated Intellectually and Socially", *The Spokane Press*, 21.10.1903.

97 "In The Ottoman Empire" *New York Daily Tribune*, 09.07.1900.

98 *New York Daily Tribune*, 09.07.1900.

İran ve Türkiye karşılaştırması yapılarak evlilik töreninde hemen hemen aynı ilkelerin geçerli olduğundan bahsedilmiş ve Müslüman olan ülkeler bağlamı üzerinden genellemeye gidilmiştir.⁹⁹

Osmanlı Devleti'nde varlıklı aileler ile diğer gelir grubundaki ailelerin düğün törenleri hem süresinin uzunluğu hem de ikramlarının çeşitliliği açısından farklılık göstermiştir. Bu farkı Amerikan basınında görmek mümkündür. The Iola Register Gazetesinde 1882'de yazılan bir makalede İstanbul'da bir Türk düğününden bahsedilmiştir.¹⁰⁰ Düğünün haremlik ve selamlık alanlarda olduğu için haremlik bölümünde sekiz kadın bulunduğu ve bu kadınların içeriye alınırken ya ayakkabılarını çıkarmalarının istendiği ya da hizmetkârlar tarafından silindiği dile getirilmiştir. Damadın annesinin yüksek bir divana oturmuş olarak misafirleri haremlikte karşıladığı anlatılmıştır.¹⁰¹ The Iola Register ve The Washington Times gazetelerinde düğün sahiplerinin yanı sıra düğüne katılan misafirlerin Paris tarzında kıyafetlerinden ve mücevherlerinden bahsedilmiştir.¹⁰² Refik Halit Karay'ın "Üç Nesil Üç Hayat" kitabında da varlıklı ailelerin düğünlerinden bahsedilirken gelinin elbisesinin Paris modelleri arasından seçildiği ve muhakkak beyaz olduğu vurgusu hem dikkat çekici hem de Batılılaşmanın bir başka göstergesi olması açısından önemlidir. Yine aynı kitapta gelinin limon çiçekleri taktığı, tacının telin halis gümüşten olduğu ve ince olanının tercih edildiği vurgulanmıştır.¹⁰³ Bu örnekler bir taraftan gelenekselliği korumaya çalışan bir toplumun varlığını gösterirken diğer taraftan da gelinliğin renginden tutun da nereden seçileceğine kadar pek çok durumun batının etkisi altında kaldığını göstermesi açısından önemlidir.

Kadınlar giyimlerinin yanı sıra takıları ile de dikkat çekmiştir. The Iola Register gazetesinde kadınların elmas takılarından bahsedilirken hatırı sayılır bir servet ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Aynı gazetede bazı kadınların eldiven üzerine mücevherlerini takarken bazıları da çıplak ellerine göz kamaştırıcı yüzükler takar ifadesi yer almıştır.¹⁰⁴ Benzer bir ifadeyi Refik Halit Karay'ın eserinde görmek mümkündür ki o mücevher bolluğu ifadesini vurgulamıştır.¹⁰⁵

Amerika'dan gelip dokuz yıl boyunca İstanbul'da yaşayan, haremi inceleyen ve bunu hem gazetelerde hem de "Kafesin Ardındaki Türk Kadını" adlı eserinde anlatan Hester Donaldson Jenkins katıldığı bir düğün töreninin ayrıntısını şöyle ifade etmiştir. "Düğün töreninde kahve, çeşitli tatlılar ve sigara ikram edildi. Üç uşak serois yaptı. Birincisi gümüş tepsi ile porselen kapları, ikincisi tütüsü ocağına benzeyen cezveyi, üçüncüsü de fincanları getirdi. Kahve ikramından

99 The Sun, 08.04.1888.

100 "A Turkish Wedding Reception" The Iola Register, 03.03. 1882.

101 The Iola Register, 03.03.1882.

102 "At a Turkish Wedding" The Washington Times, 19.03.1899.

103 Karay, a.g.e., s. 59.

104 The Iola Register 03.03.1882.

105 Karay, a.g.e., s. 59.

sonra şekerleme altın kadehler ve gümüş çerçeveler içerisinde sunuldu. Geline bakmakta tereddüt etmedik, çünkü ona bakmamız için oradaydı. Gelinlik altın iplerle ve incilerle bezenmiş, duvak yere kadar uzanmış elmaslarla süslenmişti.”¹⁰⁶

Sonuç

II. Abdülhamid döneminde Amerika’da çıkan pek çok gazetede Osmanlı Devleti ile ilgili yazıların bir kısmı doğrudan Türk kadınına konu alırken bir kısmı da Osmanlı idaresine odaklanmıştır. Yazarlar ve seyyahlar daha ziyade İstanbul’un belirli bölgelerini gözlemleyerek genellemeye varılmışlardır. Bu yazılar incelendiğinde sadece gözlemin değil kulaktan kulağa anlatılanların da yayınlandığı sonucuna ulaşılmıştır çünkü haremi görmeyen kişilerin de yazıları mevcuttur.¹⁰⁷ O dönemde basın yayın sektörünün durumunu da göz önüne alırsak yazıların çok da objektif olduğunu düşünemeyiz. Üstelik Batı’nın Doğu’ya bakış açısı genellikle ön yargılı olmuştur.

Gazetelerde yer alan yazılarda bir taraftan Türk kadınının güzelliğinden bahsederken öte yandan çarşaf giyen kadınları beyaz başlı kocaman siyah böceklerle benzetmişler hatta kadınlar için “Bira fıçısı” terimi bile kullanmışlardır.¹⁰⁸ Sürekli Türk kadınına Amerikan kadınlarıyla kıyaslayıp Amerikan kültürünün çok daha gelişmiş olduğu vurgulanmıştır. Onlara göre Amerikan kadınları zeki, oy kullanma hakkına sahip, eşlerini kendileri seçebilen, çağdaş kimlikleriyle dünyaya örnek teşkil etmektedir. Oysa Türk kadınının tüm bunlardan mahrum olduğu aynı zamanda da zayıf bir karaktere sahip olduğu aktarılmıştır.¹⁰⁹ Bu yüzden de Türk kadınına modernleştirmek, özgürleştirmek ve çağdaş dünyaya adapte olmasını sağlamak için misyoner okullarını aracı olarak kullanmışlardır. Bu konuda ne kadar samimi oldukları başka bir araştırma konusu olabilir.

Halide Edip Adıvar Amerikan Kız Koleji için yazdığı “Kolejimize” adlı makalede; “....Türkiye’nin en karanlık ufkuna bilgi dağıttın, Ey eğitim kurumu! *Ve siz onurlu kadınlar, evet siz öğretmenler bu özgürlükten yoksun olan, kısmetsiz vatani yükseltmek ve aydınlatmak için en güzel yıllarınızı feda ederek kendi memleketlerinizi ve halkınızı terk ettiniz; Osmanlı topraklarına ve Osmanlı medeniyetine, eğitim ve kültür adına düzenlemeler yaparak, aydınlık getirmek amacıyla çok zorluk çektiniz.*” demiştir.¹¹⁰ İddia ettikleri aydınlık fikirlerini Amerikan Board Misyonerlik Teşkilatı’nın Kadın Misyonerleri Birliği aracılığıyla Osmanlı Devleti’ndeki kız okulları projesini Ermeni, Rum, Türk, Bulgar ya da Arap kimliğine mensup pek çok kız çocuğuna ulaştırmayı hedeflemişlerdir.¹¹¹

106 Jenkins, a.g.e., s. 33.

107 *The Omaha Daily Bee*, 31.08.1898.

108 “Out On The Street”, *The Pittsburg Dispatch*, 20.09.1890.

109 *Albuquerque Evening Citizen*, 11.4.1907.

110 Jenkins, a.g.e., s. 27.

111 <https://istanbultarihi.ist> (E.T.13.12.2021)

Buna ilave Namık Kemal, Şemseddin Sami, Ahmet Mithat Efendi, Celal Nuri gibi aydınlar kadın ve kadının gelişimiyle doğrudan ilgilenmişler, modern toplumdaki kadının giyiminden, yeme-içme alışkanlıklarına, ev dışındaki konumundan, eğitimine pek çok konuyla ilgili fikirler beyan etmişlerdir.¹¹² Yukarıda da bahsedilen Batı'nın Doğu'ya olan ön yargısından dolayı Amerikan basınında Tanzimat'ta başlayan ve II. Abdülhamid döneminde artarak devam eden Türk kadınının gelişimi dikkate alınmamıştır. Osmanlı Devleti zaten Tanzimat'tan beri yenileşme sürecine girdiğinden ve sonraki yıllarda Avrupa'ya giden aydınların arayış içinde olduğu düşünülürse az da olsa elit bir kesim misyonerlik faaliyetlerini yenileşme olarak algılayıp buna bir zemin yaratmıştı.

112 Serpil Sancar, **Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti Erkekler Devlet Kadınlar Aile Kurar**, 5.Baskı. İletişim yay., İstanbul, 2020, s. 85.

KAYNAKÇA

I. Süreli Yayınlar

Albuquerque Evening Citizen

New York Daily Tribune

Sacramento Sunday Union

Sunday Magazine

The Chicago Tribune

The Iola Register

The Indianapolis Journal

The Madisonian

The Morning News

The National Tribune,

The Omaha Daily Bee

The Pioche Weekly Record

The Pittsburg Dispatch

The Spokane Press

The St. Paul Globe

The Sun (New York)

Topeka State

The Times(New Bloomfield)

The Times(Washington)

The Washington Times

The Washington Bee

Yorkville

II. Kitaplar

- AKKAYA, Sacidenur, *II. Abdülhamid Dönemi'nde Toplumsal Hayat*, Kitabevi Yay., 2018.
- BERKTAY, Fatmagül, *Politikanın Çağrısı*, İstanbul Bilgi Üniv. Yay., 4. Baskı, İstanbul, 2016.
- BROWN, Demetra Vaka, *Haremlik*, Boston and New York, 1909.
- DAVIS, Fanny, *Osmanlı Hanımı*, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 2006 .
- DE AMİCİS, Edmondo, *Constantinople*, New York: G. P. Putnam's Sons, 1878.
- FRAÏSSE, Geneviève, PERROT, Michelle, *Devrimden Dünya Savaşına Kadınların Tarihi IV*, (Çev. Ahmet Fehmi) Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 1. Baskı, İstanbul, 2005.
- FONTMAGNE, Durand De, *Kırım Harbi Strasında İstanbul*, (Çev. Gülçiçek Soytürk), İstanbul, 1977.
- GÜVENÇ, Bozkurt, *Türk Kimliği*, Boyut Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2016.
- HOBBSAWM, Eric, *İmparatorluk Çağı (1875-1914)*, (Çev. Vedat Aslan), Dost Yay., 1. Baskı, Ankara, 1999.
- İNAN, A. Afet, *Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1975.
- JENKİNS DONALDSON, Hester, *Kafesin Arkasındaki Türk Kadını Türk Kadınının Hayat Hikâyesi*, (Çev. Ercan Kaçmaz), Dergâh Yay., 1. Baskı, İstanbul, 2014.
- _____, *Robert Kolejinin Kızları Misyonerlik Feminizm Yabancı Okullar*, (Çev. Ayşe Aksu), Dergâh Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2014.
- KARAY, R. Halid, *Üç Nesil Üç Hayat*, İnkılap Yay., İstanbul, 2016.
- KIRKPINAR, Leyla, *Türkiye'de Toplumsal Değişim ve Kadın*, Zeus Yay., 1. Baskı, İzmir, 1999.
- KULA, Onur Bilge, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2010.
- KURNAZ, Şefika, *Yenileşme Sürecinde Türk Kadını 1839-1923*, Ötüken Yay., İstanbul, 2011.
- LEWIS, Rena, *Oryantalizmi Yeniden Düşünmek/Kadınlar, Seyahat ve Osmanlı Haremi*, (Çev. Beyhan Uygun Aytemiz, Şeyda Başlı), Kapı Yay., 1. Baskı, İstanbul, 2006.
- MERİÇ, Nevin, *Osmanlı'da Gündelik Hayatın Değişimi*, Kaknüs Yay., 1. Baskı, İstanbul, 2000.

- PATRİCK MILLS, Mary, *Son Sultanların İstanbul'unda*, (Çev. Ayşe Aksu), Dergâh Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2017.
- SAİD, Edward, *Oryantalizm Sömürgeciliğin Keşif Yolu* (Çev. Selahaddin Ayaz), Pınar Yay., 4. Baskı, İstanbul, 1999.
- SANCAR, Serpil, *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti Erkekler Devlet Kadınlar Aile Kurar*, 5.Baskı. İletişim Yay., İstanbul, 2020.
- SCHİCK, İrvin C., *Batının Cinsel Kuyusu*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 2000.
- YÜCEL, İdris, *Anadolu'da Amerikan Misyonerliği ve Misyon Hastaneleri (1880-1934)*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 2017.

III. Makaleler

- DANACIOĞLU, Esra, "Amerikan Dokunuşu Mucizeler Yaratacaktır", *Toplumsal Tarih*, S.119, İstanbul, ss. 90-93.
- ŞENEL, Aymelek, "Amerikalı Bir Diplomatın Gözünden 1951 Yılında Batı Anadolu: E.F. Rivinus'un İzmir Konsolosluk Bölgesi Gezisi", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.XX, S. 41, İzmir, 2020, ss. 729-761.
- TAŞKIN, Faruk, "Amerikan Board Misyonerlerinin Türkiye'deki Sağlık Faaliyetleri (1833-1923)" *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, C. VI, S.2, İstanbul, 2017,ss.149-176.
- TEKİR, Hürü Sağlam, "Modernleşen Osmanlı Toplumunda Süs ve Moda Üzerine Bir İnceleme" *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.69, Erzurum, 2020, ss.551-575.

IV. İnternet Kaynakları

<https://www.americanorientalsociety.org> ET. 22.11.2021

<https://istanbultarihi.ist> E.T.13.12.2021

Extended Abstract

In this study, some of the articles about Ottoman women were published in the newspapers between the years 1837-1909, which were published in the United States and in the Library of Congress, were examined. In the Newspapers In addition to Demetra Vaka, Mary J. Holmes, Louise Parks Richards, Hester D. Jenkins, Thomas Stevens and Cleveland Moffett, who came to Istanbul during the reign of Abdülhamid II. there are also articles by people whose names could not be identified. During the research, it was determined that the same article was published at different times and in different newspapers. E.g; While it was published with the title "Turkish wives" in The Times on September 10, 1878 and in the Ashtabula Telegraph on September 20, 1878, it was determined that it was published with the title "Turkish women" on June 18, 1881 in The Pioche Weekly Record. In the news about Turkish women observing by travelers and writers in districts such as Pera, Galata and Üsküdar, it was seen that the harem was discussed as well as many topics from their education, social life, marriage to weddings. Due to her harem life, Ottoman women cannot be seen as either a wife or a mother. She had some good qualities that made her a valuable member of society, but she was in ignorance, humiliating position, privileged and emotional presence overshadow all progress and destroy any hope. When the articles are examined, it is seen that an Orientalist language is used about Turkish women, and it is remarkable that a style is used as if all Turkish women live in the same way by making generalizations over a few examples. In the article titled "On the Street", written by Mary J. Holmes on 20 July 1890, in The Pittsburg Dispatch newspaper, it was mentioned that Turkish women act very elegantly at home, but there is nothing that can be more strange than a Turkish woman when seen in the street and from behind. In the same article, it was emphasized that the Turkish woman resembles a big black insect with a white head. In the article titled "Tellings of a Dentist Who Came to Istanbul from America" published by The Omaha Daily Bee on August 31, 1898, it was emphasized that most of the Turkish women were fat and looked rude, and that this situation was not interesting at all. In addition, the Turkish woman was likened to a beer keg, and she stated that the Turkish woman found herself beautiful in this way. In the article titled "Women in Turkey" published in the Alexandria VA newspaper on February 2, 1888, it was explained that Greek and Armenian women living

in the Ottoman Empire could not reveal their faces because they were afraid of being insulted by Muslims, while it was explained that Armenian and Greek women remained ignorant and lived under pressure. In the article titled "The Happiest Women in the World, Turkish Women" published in the Yorkville Enquirer newspaper on September 18, 1903, while emphasizing the beauty, intellectuality, kindness, vitality and grace of French women, it was mentioned that the patriotism of the British head nurse led all women of the world, and it was emphasized that Turkish women were ignorant. Again, in the same article, while talking about the freedom, intelligence and voting rights of American women, he mentioned that Turkish women face polygamy and the harem. Since it is a matter of curiosity how Turkish women spend their time in the harem, it is seen that this issue takes place in many newspapers. There are newspaper reports that say that the greatest entertainment in the harem is to read Arab tales and sing songs, and that the rumors received from the old women invited to the harem or sometimes from former slaves made the women in the harem have fun. While orientalist discourse deliberately sexualized the harem, Louise Parks Richards defined the harem as a place used to separate the women's apartments from the men's apartments. Travelers and writers who came to the Ottoman Empire made both an orientalist perspective and relatively subjective observations. As a result of these observations, it was aimed to create a perfect American woman perception through Turkish women.

While the Ottoman Empire entered the new 20th century together with socio-economic changes and political characteristics, changes in international relations changes in the life of a Turkish woman were also mentioned in the American press. The use of rules and traditions is a place where the concept of Paris fashion became widespread in Istanbul. With this usage, the fashion has moved to the Turk, and the veil, which is a part of the Turk's equipment, has become less. It was freely told in Manastır when he talked about the fact that hundreds of thousands of Turks were able to walk victoriously in the "Turkish Women Now Open" trainings published by the Yorkville Enquirer newspaper on September 18, 1903. Especially in this newspaper, a new usage is used instead of the "Turkish" in the publication. The Washington Times' Culture Türkin Kapısı "Western Culture Türkin Kapısı" The printed article will do the same as Türkin Hart's small schools. She talks about liberating her. As a smug "creature", as the same Turkish narrated told, she is emphatically emphasizing a debate for her rights. That is, she will no longer have canaries or a candidate in the "new woman" harem, only a mother to be a baby. The "new woman" will be her son's She will not have novels published, she will continue to learn a language instead of gossiping about everyone at school. She tended to revolt to live by reading "popular yellowbacks". There is an American who pays for the Turkish target in the Ottoman Empire to begin to liberate. Demetra Vaka Brown "With this action, the world will be born. We'll help make it beautiful." "H speaking of

being conceived before “Christian emancipation”. XIX. century XX. It is possible to say that the American press did not escape the attention of the Turkish target in the Ottoman Empire, and gave up on thinking orientalist together.

EKLER

Ek 1 : *The Madisionian*, 25.12.1837.

<h1>THE MADISONIAN.</h1>		
VOL. I. WASHINGTON CITY, MONDAY, DECEMBER 25, 1837.		NO. 47.
<p><i>From the Louisville Journal.</i></p> <p>All hail, once more, to our friend "Rosa." We know not his name, but he is evidently no unpractical misanthrope. We predict that when his name shall become known, it will be found to be the name of one, who has written his name high upon the rolls of his country's literature. Will he favour us with his dance in confidence? We wish it for reasons that we will explain to him.</p> <p>THE DYING STUBBENT.</p> <p>Yes, I must die! I know the hectic blush Upon my cheek tells of my life's decay, As truly as the lingering twilight's flush Upon the sky tells of the death of day. The shadows of long night rest through my brain, And visions of the spirit-land are there— The sluggish blood is curdling in each vein, And bids me for the life to come prepare. My languid pulse proclaims that life's dull tide Is ebbing fast towards that shadowy sea</p>	<p><i>Extract from Miss Parbot's</i></p> <p>CITY OF THE SULTAN.</p> <p>The reis effendi, or minister for foreign affairs, had a grandchild, whose indisposition caused him the most lively uneasiness; it was in vain that his English physician assured him of the total absence of danger; his every thought, his every anxiety, were with his darling boy. In the midst of the most pressing public business, he would start up and hasten to the chamber of the little patient, to assure himself that every thing was going on favorably; he would leave his friends, in an hour of relaxation, to sit beside the sick bed of the child; and at length, when a strict and rigid system of diet was prescribed, which was to be of a fortnight's duration, he actual-</p>	<p>pretence, intrude himself in the harem; it is a liberty that every woman in the empire would resent. When guests are on a visit of some days, he sends a slave forward to announce his approach, and thus gives them time and opportunity to withdraw.</p> <p>A Turkish woman consults no pleasure save her own when she wishes to walk or drive, or even to pass a short time with a friend; she adjusts her <i>gamsac</i> and <i>feridje</i>, summons her slave, who prepares her <i>kokasa</i>, or bundle, neatly arranged in a muslin handkerchief; and on the entrance of the husband, his inquiries are answered by the intelligence that the Harem's Effendi is gone to spend a week at the harem of so and so. Should he be suspicious of the fact, he takes steps to ascertain that the truth is as she says, but the</p> <p>was opened, the seal was there lying dead upon the threshold!"</p> <p>The skeleton of the once plump animal—poor beast, it perished of hunger, being incapacitated from blindness to procure its customary food—was buried in a sand hill, and from that moment misfortunes followed the abettors and perpetrators of this inhuman deed. The detestable hag, who had denounced the indolent seal, was within twelve month hanged for murder. Every thing about this devoted house melted away: sheep rotted; cattle died, "and blighted away the corn." Of several children some reached maturity, and the savage proprietor, survives every thing he loved or cared for. He dies blind and miserable.</p>

Ek 2 : *The St. Paul Globe* 05.09.1898

TURKISH BEAUTY IN GAUZE VEIL.

Ek 3 : Sunday Magazine, 23.07.1905

NIGUAR, THE OTTOMAN POETESS

By Louise Parks Richards

IN the little constellation of women writers of Turkey, Niguar Hanem, or, as she loves best to subscribe herself, Niguar-Bintah-Osman, (Niguar, daughter of Osman) is the poetess most widely known in the land of the Sultan. Though the work of Turkish authoresses, hardly can be judged by the same standards by which the literature of older civilizations is measured, yet in the lyric poems of Niguar there is the true ring of the poetic spirit.

Those poems, written under the inspiration of maternal love, a Turkish reviewer has pronounced "beautiful, noble, worthy a mother such as she," and "should pass to posterity as pearls of the Orient."

This critic's after-comment.

Niguar Hanem

the young man, nine years older than herself, whom they told her she was to obey, she entertained only awe and fear.

As to the youthful spouse, he was proud of the beautiful child he had obtained as a wife, and became for the time a kindly, even considerate, guardian. There were, however, many lonely days, weeks and months for Niguar in the great rambling house, where, like most Turkish wives, she had little of her husband's companionship.

It never occurred to her, child though she was, to have recourse to the usual feminine amusements provided by the slaves of great Turkish houses, where the dance, the tambo-ling and immemorial tales

had begun vaguely to understand that the young lord, (for whom her affection as a child was budding into a deep sentiment), was possessed of all the contradictions of a weak unstable character, without strength enough to retain the affection he already had inspired. Her almost abnormal insight into character brought her only disappointment and disillusion of ideals before they were hardly formed.

At fourteen her first child was born, and with her beautiful boy in her arms life for a time meant more than she had dared to hope. At eighteen she was the mother of three children, and in ripened womanhood she now faced the realities of her life. With all the intensity of a strong nature she still loved her husband for what she had thought him to be, and mourned him for what she knew him to be.

The struggle to adjust her heart to her head, with its effect upon a nature highly sensitive and emotional, finally threatened her life. On a bed of illness that lasted for months, the proud wife made her first confession of unhappiness to the parents from whom she had been taken.

Ek 4 : The Washington Times, 09.02.1908

The New Woman of the Year 1908

How Western Culture Has Dusted the Doors of Turkish Harems

Y CULTIVATING a mind of her own, the woman of Turkey is rapidly emancipating herself, a series of galling servitudes to the lord and master of her little world. No longer will she be the meek, self-effacing creature of the past; she has begun to wage a war for her rights—the inalienable rights of all women—and she is gaining her point.

For centuries, for instance, she has concealed her beauty with the hideous yashmak, a covering over her face, with only two slits for the eyes. She is now putting her yashmak away, and not even with mashalls. Instead of the bloomers and garters, she is donning gowns made after Parisian fashions.

Instead of tending to canary birds and cats and nursing dolls in her harem, she has begun to read the latest foreign literature; instead of prattling childish gossip about some of the numerous other inmates of her husband's house, she has herself to

Life in a Turkish home, under the old conditions, was not the pleasantest sort of existence to a young and vibrant woman. It was confined and narrow; a woman was always under the closest supervision.

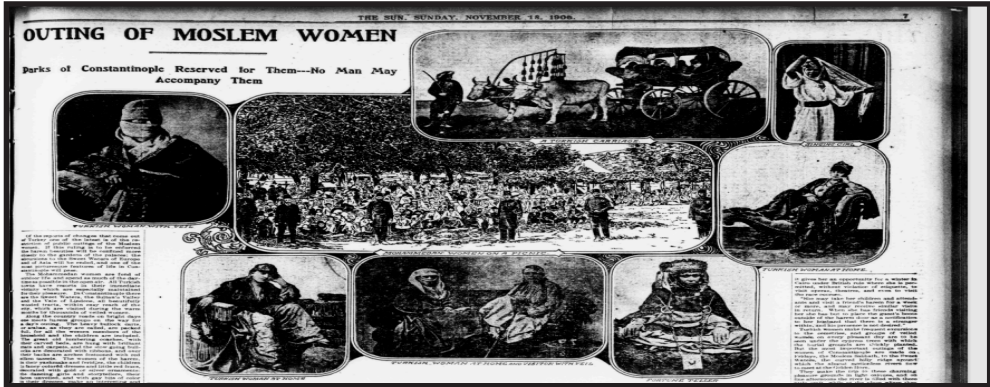
She was unable to see any men, other than those of the immediate family, and her female companions were selected for her. Nowdays many of the women of the harems are not only allowed to receive their friends at will, but go out walking and shopping in the company of female relatives or friends.

Physicians, who were formerly debarred from administering medical aid to the women in their houses, are now freely consulted. The women select their own pas-

After a visit to the West for costumes, she can only say that of women before she was in the West.

Each decade will make in our most recent thought. Then, too, we got fashion journals. I remember that several of the women in the ballroom of the Prince Sarras demanded French costumes. He finally consented, but prohibited them from wearing the dresses outside the harem.

Ek 5 : The Sun, 18.11.1906

Ek 6 : The Times(Washington) 22.08.1897

